

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України
щодо регулювання праці домашніх працівників

Верховна Рада України постановляє:

I. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1. У Кодексі законів про працю України (Відомості Верховної Ради УРСР, 1971 р., додаток до № 50, ст. 375):

1) у статті 7 слова "за трудовими договорами, додаткові" замінити словами "за трудовими договорами, у тому числі домашніх працівників, додаткові";

2) частину першу статті 24 доповнити пунктом 6³ такого змісту:

"6³) при укладенні трудового договору з домашнім працівником";

3) у статті 41:

частину першу доповнити пунктом 3¹ такого змісту:

"3¹) вчинення домашнім працівником винних дій, які завдали або могли завдати шкоди життю чи здоров'ю члена домогосподарства";

у частині третій слова і цифри "пунктами 1–5 частини першої" замінити словами і цифрами "пунктами 1–3, 4–5 частини першої";

4) у частині першій статті 43 слова "(крім випадку ліквідації підприємства, установи, організації)" замінити словами і цифрами "(крім випадку ліквідації підприємства, установи, організації, а також припинення трудового договору з домашнім працівником з ініціативи роботодавця відповідно до статті 173⁶ цього Кодексу)";

5) частину першу статті 43¹ доповнити абзацом дванадцятим такого змісту:

"звільнення домашнього працівника";

6) статтю 47 доповнити частиною четвертою такого змісту:

"На роботодавця – фізичну особу, яка використовує працю домашніх працівників, вимоги цієї статті поширюються з урахуванням положень глави XI-А цього Кодексу";

7) у частині четвертій статті 49² слова "не застосовуються до працівників" замінити словами "не застосовуються до домашніх працівників, до працівників";

8) частину третю статті 62 доповнити пунктом 6 такого змісту:

"6) при необхідності виконання домашніми працівниками невідкладних робіт, передбачених трудовим договором, невиконання яких загрожує життю чи здоров'ю члена домогосподарства, або в інших виняткових випадках, визначених трудовим договором";

9) у статті 71:

частину другу доповнити пунктом 5 такого змісту:

"5) для виконання домашніми працівниками невідкладних робіт, передбачених трудовим договором, невиконання яких загрожує життю чи здоров'ю члена домогосподарства, або в інших виняткових випадках, визначених трудовим договором, які не могли бути передбачені завчасно";

частину третю після слів "Залучення працівників" доповнити словами "(крім домашніх працівників)";

10) частини другу і одинадцяту статті 153 викласти в такій редакції:

"Забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці покладається на роботодавця, крім випадків укладення між працівником та роботодавцем трудового договору про дистанційну роботу. При використанні праці домашніх працівників створення належних, безпечних і здорових умов праці покладається на сторони трудового договору. Домашній працівник має право відмовитися від виконання важких робіт, робіт із шкідливими чи небезпечними умовами праці";

"При виконанні дистанційної роботи або при використанні праці домашніх працівників роботодавець несе відповідальність за безпечність і належний технічний стан обладнання та засобів виробництва, що передаються працівнику для виконання відповідної роботи";

11) доповнити главою XI-A такого змісту:

"Глава XI-A ПРАЦЯ ДОМАШНІХ ПРАЦІВНИКІВ

Стаття 173². Домашні працівники та домашня праця

Домашній працівник – це фізична особа, яка виконує домашню працю у межах трудових відносин з роботодавцем.

Домашня праця – це робота, яка виконується для домогосподарства за трудовим договором.

Не вважається домашньою працею робота для домогосподарства, яка здійснюється особою нерегулярно та не більше 40 годин на місяць.

Для цілей цієї глави:

домогосподарством визнається сукупність осіб, які спільно проживають в одному жилу приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують та витрачають кошти. Такі особи можуть перебувати у родинних стосунках чи стосунках свояцтва, не перебувати у будь-яких із таких стосунків або перебувати і в родинних стосунках, і в стосунках свояцтва. Домогосподарство може складатися з однієї особи;

роботодавцем є фізична особа, яка є одним із членів домогосподарства та з якою домашній працівник уклав трудовий договір.

Не допускається прийняття на роботу домашнім працівником особи, яка не досягла 16-річного віку.

Стаття 173³. Правовий статус домашніх працівників та особливості його регулювання

З урахуванням специфіки домашньої праці та особливостей умов праці, передбачених цим Кодексом, домашні працівники користуються всіма трудовими правами та гарантіями, передбаченими законодавством про працю, у тому числі на безпечні та здорові умови праці.

З домашніми працівниками укладається трудовий договір, який є основним документом, що засвідчує виникнення, зміну та припинення трудових відносин та визначає права та обов'язки сторін, а також є підставою для допуску домашнього працівника до роботи після здійснення роботодавцем повідомлення центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, про прийняття домашнього працівника на роботу в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Трудовий договір укладається в письмовій формі у двох примірниках, що мають однакову юридичну силу і зберігаються у кожній із сторін.

Трудовий договір, укладений з домашнім працівником, обов'язково має містити:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові та адреси роботодавця і домашнього працівника;
- 2) місце роботи;
- 3) дату початку дії трудового договору, а в разі укладення строкового трудового договору – строк дії договору;
- 4) опис виду і характеру роботи у формі, достатній для розуміння особою без спеціальних фахових знань обсягу своїх трудових обов'язків;

5) умови оплати праці (її розмір, періодичність, строки виплати, спосіб розрахунку, оплата роботи в нічний та надурочний час, у вихідні, святкові та неробочі дні);

6) тривалість робочого часу і часу відпочинку, порядок залучення до надурочних робіт, роботи у вихідні, святкові та неробочі дні;

7) умови надання щорічної оплачуваної відпустки;

8) способи обміну інформацією.

Трудовий договір, укладений з домашнім працівником, може передбачати додаткові, крім передбачених законодавством, права, гарантії, соціально-побутові пільги та взаємні зобов'язання сторін.

Протягом строку дії трудового договору до нього можуть бути внесені зміни за згодою сторін. Зміни до трудового договору вносяться в письмовій формі.

Сторони самостійно вирішують питання щодо необхідності ведення первинної облікової документації та трудової книжки домашнього працівника.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування домашніх працівників здійснюється на засадах добровільності.

Домашнім працівникам, які є неповнолітніми особами, тривалість роботи встановлюється з урахуванням часу, необхідного для здобуття ними загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої або вищої освіти.

Стаття 173⁴. Додаткові права, обов'язки, гарантії та умови праці домашніх працівників, які проживають у житлі домогосподарства

У трудовому договорі, укладеному з домашнім працівником, може бути передбачено платне чи безоплатне надання роботодавцем житла домашньому працівнику в користування.

Надане домашньому працівникові жила приміщення має відповідати вимогам законодавства.

У разі платного надання житла в користування домашньому працівникові такі відносини регулюються актами цивільного законодавства. Роботодавець не має права самостійно проводити відрахування із заробітної плати домашнього працівника в рахунок плати за користування таким житлом.

Домашньому працівнику має бути забезпечена повага до його честі та гідності, невтручання в його особисте життя.

Домашній працівник, який проживає в житлі домогосподарства, у тому числі на безоплатній основі, самостійно визначає місце для проведення часу відпочинку у вільний від роботи час або у період відпустки.

Вимога роботодавця про передачу на зберігання будь-якого документа домашнього працівника, у тому числі паспорта, є незаконною.

Не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення інформації про домогосподарство без згоди роботодавця, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини.

Стаття 173⁵. Робочий час та час відпочинку домашніх працівників

На домашніх працівників поширюються положення щодо тривалості робочого часу та часу відпочинку, передбачені цим Кодексом, з урахуванням особливостей, встановлених цією статтею.

Якщо у зв'язку із специфікою домашньої праці не може бути додержана передбачена законом щоденна або щотижнева тривалість робочого часу, допускається запровадження підсумованого обліку робочого часу, з тим щоб тривалість робочого часу за місячний обліковий період не перевищувала нормального числа робочих годин.

Домашній працівник самостійно веде облік свого робочого часу у зручній для нього формі та погоджує його з роботодавцем у строки, визначені трудовим договором.

Залучення домашнього працівника до надурочних робіт здійснюється згідно з умовами трудового договору і не може перевищувати граничні норми застосування надурочних робіт, визначені законом. Можливість виконання роботи у вихідні, святкові та неробочі дні передбачається трудовим договором.

Робочий день домашнього працівника може бути поділений на частини, з тим щоб загальна тривалість робочого часу не перевищувала його щоденної нормальної тривалості, при цьому домашній працівник може на власний розсуд розпоряджатися вільним від роботи часом.

Трудовий договір, укладений з домашнім працівником, може передбачати періоди очікування, які вважаються годинами роботи, під час яких домашній працівник не може розпоряджатися своїм часом на власний розсуд у зв'язку з необхідністю бути готовим до виконання за дорученням роботодавця передбачених договором трудових обов'язків.

Умови і розмір оплати періодів очікування або порядок надання іншого вільного від роботи часу із збереженням заробітної плати визначаються трудовим договором. При цьому розмір такої оплати не може бути меншим за розмір встановленого законом мінімального рівня оплати праці.

Тривалість періодів очікування, компенсація за які здійснюється шляхом оплати, не може перевищувати 10 відсотків тривалості робочого часу, визначеної трудовим договором.

На домашніх працівників не поширюються вимоги про обов'язковість погодження чи отримання дозволу виборного органу первинної профспілкової організації (профспілкового представника) підприємства, установи, організації при запровадженні підсумованого обліку робочого часу (стаття 61) та при залученні до надурочних робіт (стаття 64), роботи у вихідні, святкові та неробочі дні (стаття 71).

Час здійснення домашнім працівником супроводу члена домогосподарства під час відпочинку включається в робочий час.

Стаття 173⁶. Особливості припинення трудового договору з домашнім працівником

Трудовий договір, укладений з домашнім працівником, може бути припинений з ініціативи однієї із сторін.

Про розірвання трудового договору на підставі пункту 1 частини першої статті 40 цього Кодексу роботодавець повідомляє домашнього працівника не менше ніж за 14 днів, якщо інше не передбачено трудовим договором.

Трудовий договір розривається з ініціативи роботодавця шляхом підписання додаткової угоди про розірвання трудового договору або в односторонньому порядку шляхом надсилання домашньому працівнику у спосіб, визначений трудовим договором, або рекомендованим листом з описом вкладення повідомлення про розірвання трудового договору.

У разі надсилання домашньому працівнику повідомлення про розірвання трудового договору засобами поштового зв'язку такий трудовий договір вважається розірваним з наступного робочого дня після дати вручення домашньому працівнику поштового відправлення.

Розірвання трудового договору з ініціативи домашнього працівника здійснюється у строки та на умовах, передбачених статтями 38, 39 цього Кодексу, якщо інше не визначено трудовим договором.

Домашній працівник має право негайно в односторонньому порядку розірвати трудовий договір з роботодавцем у разі вчинення стосовно нього членом домогосподарства винних дій, які посягають на честь чи гідність домашнього працівника, або втручання в його особисте життя.

Про факт та підстави припинення трудового договору, укладеного з домашнім працівником, роботодавець письмово повідомляє центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, протягом трьох днів з дня звільнення домашнього працівника.

Домашній працівник може вимагати від роботодавця внесення до трудового договору окремого запису про припинення такого трудового договору.

Стаття 173⁷. Особливості здійснення контролю за додержанням законодавства про працю стосовно домашніх працівників

Посадова особа центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, має право проводити в домогосподарстві роз'яснювальну роботу про найбільш ефективні способи додержання законодавства про працю, моніторинг стану його додержання, у тому числі щодо оформлення трудових відносин.

На запит центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, фізична особа зобов'язана надати інформацію про виконання фізичними особами домашньої праці в її домогосподарстві.

У разі наявності обґрунтованих підстав вважати, що домогосподарство використовує працю інших фізичних осіб, посадовій особі центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, забезпечується можливість проведення конфіденційної розмови з фізичною особою, яка виконує домашню працю в цьому домогосподарстві";

12) частину першу статті 232 доповнити пунктом 1¹ такого змісту:

"1¹) домашніх працівників";

13) частину другу статті 233 доповнити другим реченням такого змісту: "Домашній працівник має право звернутися до суду із заявою про вирішення трудового спору у справах про звільнення в місячний строк з дня, коли він дізнався або повинен був дізнатися про порушення свого права";

14) текст статті 253 доповнити словами "(крім домашніх працівників, які не беруть добровільної участі у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування)";

15) у частині першій статті 259 слова "фізичними особами – підприємцями" замінити словами "фізичними особами";

16) у частині другій статті 265:

в абзаці першому слова "фізичні особи – підприємці" замінити словами "фізичні особи";

абзац другий після слів "без нарахування та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та податків" доповнити словами "(крім випадків, якщо платником єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та податків є сам працівник)".

2. Частину другу статті 30 Закону України "Про оплату праці" (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 17, ст. 121) доповнити словами "крім випадків, передбачених законом".

3. У частині першій статті 4 Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 22, ст. 171; 2017 р., № 40–41, ст. 383) слова "на умовах трудового договору (контракту), включаючи" замінити словами "на умовах трудового договору (контракту) (крім домашніх працівників, які не беруть добровільної участі у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування), включаючи".

4. У Законі України "Про охорону праці" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 2, ст. 10; 2021 р., № 20, ст. 178; із змінами, внесеними Законом України від 19 липня 2022 року № 2434–ІХ):

- 1) у частині другій статті 5 слова "про надомну роботу" виключити;
- 2) статтю 14 доповнити частиною четвертою такого змісту:

"При використанні праці домашніх працівників створення належних, безпечних і здорових умов праці покладається на сторони трудового договору, а роботодавець несе відповідальність за безпечність і належний технічний стан обладнання та засобів виробництва, що надаються працівнику для виконання відповідної роботи. Домашній працівник має право відмовитися від виконання важких робіт, робіт із шкідливими чи небезпечними умовами праці".

5. У Законі України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., №№ 49–51, ст. 376 із наступними змінами):

- 1) пункт 1 статті 11 після слів "на умовах трудового договору (контракту)" доповнити словами "(крім домашніх працівників, які не беруть добровільної участі у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування)";
- 2) абзац другий пункту 1 статті 14 після слів і цифри "у пунктах 1" доповнити словами "(крім фізичних осіб, які використовують працю домашніх працівників)".

6. У Законі України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 2–3, ст. 11 із наступними змінами):

- 1) абзац четвертий пункту 1 частини першої статті 4 викласти в такій редакції:

"фізичні особи, які забезпечують себе роботою самостійно, та фізичні особи, які використовують працю інших осіб на умовах трудового договору (контракту) (крім використання праці домашніх працівників)";

- 2) статтю 8 доповнити новою частиною такого змісту:

"14². Єдиний внесок для осіб, які є домашніми працівниками і беруть добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, встановлюється у розмірі 22 відсотки суми, що визначається таким платником самостійно, але не більше максимальної величини бази нарахування

єдиного внеску, встановленої цим Законом. При цьому сума єдиного внеску не може бути меншою за розмір мінімального страхового внеску";

3) у статті 10:

частину першу доповнити абзацом шостим такого змісту:

"домашні працівники";

у частині другій слова "в частині першій цієї статті" замінити словами "в абзацах третьому, п'ятому частини першої цієї статті";

пункт 1 частини восьмої доповнити абзацом четвертим такого змісту:

"у разі припинення трудового договору з домашнім працівником".

7. У Законі України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 25, ст. 92):

1) у частині першій статті 11 слова "на умовах трудового договору (контракту), гіг-контракту" замінити словами "на умовах трудового договору (контракту) (крім домашніх працівників, які не беруть добровільної участі у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування), гіг-контракту";

2) у пункті 1 частини першої статті 29 слова "на умовах трудового договору (контракту), гіг-контракту" замінити словами "на умовах трудового договору (контракту) (крім домашніх працівників, які не беруть добровільної участі у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування), гіг-контракту".

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня його опублікування, крім пункту 2 цього розділу, який набирає чинності з дня опублікування цього Закону.

2. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня опублікування цього Закону привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом.

Президент України

м. Київ
25 квітня 2024 року
№ 3680-IX

В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ